

Journalistprogrammet
Göteborgs Universitet
Kandidatuppsats 2014

”Mamma Jenny” och ”Statsministern”

En kvantitativ studie

Hur könsmärkt är Rapport och Nyheterna?

Författare: Magdalena Brander och Melissa Gustafsson

Handledare: Britt Börjesson

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

ABSTRACT

In this study we have chosen to explore if there is still signs of gender typing in the two news programmes *Rapport* and *Nyheterna*. By using a quantitative survey as a method we have investigated if there are any differences between the sexes and their roles.

The two main questions where:

How does the representation look when it comes to the numbers of women and men?

In what extension is the representation gender typed?

Due to different theoretical points and former research we have seen that journalistic subject and gender often tends to go hand in hand. When it comes to other participants, such as subjects of interviews, earlier research has shown that experts most often are men. Whereas women often participate as ordinary people, such as mothers or students. Our theoretical point of views is the existing gender system, both in the society and media sphere. We also take departure in the media system and the fact that what we are fed with from the media also is the way we create our conception of the world.

In our results we found that that there is a small difference in how many women and men that appears as reporters in these two news programmes. When it comes to interviewed people there is a slightly larger difference. In both cases men have the upper hand. When observing the results regarding gender and journalistic subjects we see that there are still differences in what journalists cover depending on gender. Also when it comes to subjects of interviews, they also tend to depend on gender.

After all we can see that the gender system still remains. If not convincingly enough in the over all numbers of women and men participating, we see it in the field in which they appear. Therefore gender typing still appears to be a problem that has not yet been solved.

Innehållsförteckning

ABSTRACT	1
INLEDNING	4
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	6
Män är bättre än kvinnor	7
Håll dig i hemmet kvinna!	8
Tjatet om lika många kvinnor och män - vad spelar det för roll?	9
Det viktigaste först	10
TIDIGARE FORSKNING	11
Få kvinnor och många män	11
Hemmakvinnan och expertmannen	12
Hårt och mjukt - men vad menas?	14
Framställning av kvinnor och män i media - är det journalisternas fel?	14
Inomvetenskaplig relevans	15
METOD OCH MATERIAL	16
Syftet	16
Frågeställningar	17
Urval	17
Så gjorde vi	18
Statistiken	19
Program, datum och kodschema	19
Definitioner av ämnen och roller	21
Kan vi generalisera vårt resultat?	22
RESULTAT OCH ANALYS	23
Nästan lika många kvinnor som män	23
Totalt antal kvinnor män	23
Reportrar	24
Intervjupersoner	24
Skillnader mellan Rapport och Nyheterna	25
Vilka ämnen gäller för vilka reportrar?	25
Skillnader mellan Rapport och Nyheterna	27
Kvinnor och män har samma tid - men männen är fler	29
Det viktigaste kommer först - och då är männen där	29

Fortfarande är kvinnor "vanliga" och män experter	31
"Mamma Jenny" och "Statsministern"	34
Skillnader mellan Rapport och Nyheterna.....	35
SLUTDISKUSSION.....	37
Den politiska hårda expertmannen	37
Den vanliga berörda mjuka kvinnan	39
Den mjukt bevakande reportern - oftast en kvinna	39
Lägst i rang - då blir du kallad "Bybo"	40
Nyheterna marginellt bättre än Rapport.....	41
Varför är det ett problem att det ser ut så här - det gör väl inget?	42
SAMMANFATTNING	43
KÄLLFÖRTECKNING	45

INLEDNING

Torsdagen den 20 november 2014 tilldelades journalisten Malou von Sivers Stora journalistpriset för lång och framstående journalistisk gärning. Genast höjdes kritiska röster som menar att Malou von Sivers journalistik främst handlar om ett frosseri i tragiska människoöden för andra att beskåda. Ett trivialiserande som nöter ut den genren.¹ En motreplik till detta var att anledningen till dessa kritiska röster främst handlar om "...ett förakt för en typ av mjukare journalistik, som kvinnor ofta är bra på – och har hänvisats till...".²

"Fel kön, fel ålder och fel media" säger Amelia Adamo i SVT *Debatt*. Hon menar att det hela skulle vara välgrundat om det handlade om ett journalistiskt gräv. "Långt borta och dramatiskt är fint, vardag och nära fult", säger hon. Amelia Adamo säger att journalisten då hamnar på en annan nivå än om den sysslar med kvinnors liv eller känslor. Hon tycker att kritiken mot Malou von Sivers idiotförklarar en kvinnlig genre.

Jonna Sima, journalist på *Arbetet*, är en av dem som kritiserat valet av pristagare. Hon säger i *Debatt* att kvinnojournalistiken har en fin tradition, att det bakom den ligger engagemang och empati. Men att den också har bidragit till den rådande hierarkin inom nyhetsgenrer för att den har varit för dålig, för bristande i smarta vinklingar och feministisk analys.³

Därför är referensen till Malou von Sivers journalistik som "kvinnojournalistik" ett större problem, och som gör att den blir än lägre värderad. Det eftersom kvinnliga yrken historiskt sätt alltid värderats lägre. Journalistiken har blivit en alltmer jämställd⁴ men en typ av "kvinnojournalistik" verkar finnas kvar.

Journalistkåren som yrkesroll är på senare tid jämställd när det gäller kön, med lika stor andel kvinnor som män som arbetar som journalister. Däremot har kvinnliga journalister i högre

¹ Dagens nyheter <http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/kjell-haglund-malou-von-sivers-trivialiserar-genren/> (hämtad 2014-11-29)

² Dagens nyheter, <http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/asa-beckman-aldrig-sett-en-pristagare-hanas-sa/> (hämtad 2014-11-29)

³ Från SVT debatt 2014-11-27 <http://www.svtplay.se/video/2502184/debatt/27-11-22-00>

⁴ Djerf-Pierre, *Journalisternas sociala bakgrund*, Svenska journalister 2011:15-19

utsträckning en adekvat medieutbildning än manliga journalister.⁵ Könsmärkning finns enligt tidigare forskning kvar på redaktionerna: det är skillnad på vad kvinnliga respektive manliga reportrar bevakar i sitt dagliga arbete och i vilka roller de får medverka i.⁶ Men varför är det så viktigt att redaktionerna inte är könsmärkta? Dels är det en viktig fråga för demokratin - att det råder en jämn genusrepresentation i nyhetsprogrammen, och att inte en genuskategori får tolkningsföreträde framför en annan. Allas medborgares åsikter, tankar och idéer ska få plats i det offentliga rummet.⁷ Det är också viktigt eftersom vårt samhälle är medierad - det vi ser på tv är så vi tror att samhället ser ut. Är då männen med i enbart höga maktpositioner, och kvinnor som vanliga människor, tror medborgarna att det är så vår värld ska se ut.⁸

Medieforskaren Monica Löfgren Nilsson konstaterar att successivt under senare delen av 1990-talet upphörde jämställdheten att uppfattas som ett stort problem inom SVT. Idéer fanns, inte bara på SVT, att problemen som fanns kvar gällande kvinnorepresentationen automatiskt skulle lösa sig med tiden, eftersom jämställdhet nu var ett allmänt och accepterat mål.

Uppmärksamheten riktades istället mot vad som uppfattades som ett akutare problem; bristen på mångfald med avseende på journalister och intervjupersoner med icke-svensk bakgrund.⁹

Diskussionen om mångfald är en annan högst aktuell debatt, främst inom Public Service, när vi skriver denna uppsats. Public Service bedriver sedan några år tillbaks ett mångfaldsarbete, ett projekt som löpte ut 2013.¹⁰ Vår fundering är då om jämställdhet, med definition som frånvaro av könsmärkning, därför har glömts av ute på redaktionerna?

I denna uppsats kommer vi inte gå vidare på ämnet huruvida Malou von Sivers journalistik är värdig sitt pris eller ej men det är en ändå relevant debatt att ha färsk i minnet när du läser denna uppsats.

Syftet med denna studie är att kartlägga om det är könsmärkt i nyhetsprogrammen *Rapport* och *Nyheter*. Vi vill undersöka i vilken grad kvinnor och män förekommer och i vilka roller kvinnor och män framställs. Vi avser även att undersöka hur de tilltalas och om det finns någon

⁵ SCB, http://www.scb.se/statistik/_publikationer/UF0521_1990I30_BR_A40BR1001.pdf, (hämtad 2014-11-13)

⁶ Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :44-48 (hämtad 2014-11-13)

⁷ Jarlbro, Hammarlin, Kvinnor och män i offentlighetens ljus:31

⁸ Strömbäck, Medierna och demokratin 2012:263

⁹ Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :48 (hämtad 2014-11-13)

¹⁰ SVT: <http://www.svt.se/omsvt/fakta/public-service/article1865515.svt/binary/Public%20service-redovisning%202013> :28 (2014-12-9)

skillnad mellan reportrarnas längd på reportagen, beroende på biologiskt kön. Syftet är också att undersöka om det finns någon skillnad i hur "viktiga" inslag kvinnor respektive män får göra genom att undersöka vilka ämnen reportrarna behandlar samt när i nyhetsprogrammet inslaget värderas.

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I denna uppsats tar vi en teoretisk ansats i genusforskning. Genusforskning är ett stort forskningsområde. Vi har valt att lyfta fram de begrepp och den teori som är relevant för vår uppsats och som vi kommer att förhålla oss till.

Centrala begrepp i genusforskning är kön och genus. Förenklat går det att säga att genus är det sociala könet, att könskategorierna man och kvinna är sociala konstruktioner och kön är det biologiska könet. Men så enkelt är det inte och tolkningen av begreppen kön och genus är omtvistade begrepp inom forskningsvärlden.¹¹

Översättningen genus myntades av genusforskaren Yvonne Hirdman på 1980-talet och var en översättning på begreppet gender. Med ett nytt begrepp, genus, skedde en gradvis förändring av själva grundsynen. En del ville ha begreppet gender översatt till det sociala könet, men *genus* passade bättre. Ordet gav en djupare innebörd än rollbegreppet som fanns sedan tidigare, en roll kunde relativt enkelt slutas att spela, likaså ett socialt kön. Begreppet genus gav en djupare innebörd och kan inte sluta spelas. Att det var en kulturell eller social konstruktion var själva grunden - vi föds med ett kön men blir ett genus. Genusbegreppet menar Hirdman också innefattar maktrelationer mellan kvinnor och män.¹²

¹¹ Jarlbro, Medier, genus och makt:12-13

¹² Hirdman, Gösta och genusordningen:211-213

Män är bättre än kvinnor

Genussystemet är en ordningsstruktur av kön. Denna grundläggande ordning är förutsättningen för andra sociala ordningar. Ordningen av människor i genus har blivit basen för de sociala, ekonomiska och politiska ordningarna. Genussystemets två grundläggande logiker är enligt Hirdman isärhållningen av könen och etablerandet av det manliga som norm. Ena logiken, isärhållning, är att genus byggs upp genom skapandet av motsatspar - dikotomier. Manligt och kvinnligt bör inte blandas.¹³ Isärhållandets lag råder överallt, både vad gäller fysisk och psykisk ordning och lagen strukturerar sysslor, platser och egenskaper.¹⁴ Kvinnor hör till hemmet, vardagen och intimsfären.¹⁵ Den andra genuslogiken är mannens överordning, det vill säga att det är mannen som är norm. Det är män som är människor och därmed utgör de normen för det normala och allmängiltiga.¹⁶ Hirdman menar att kvinnor i denna process är medskapande och medgörande varelser och är lika integrerade i detta system som män. Hon drar det också till sin spets och uttrycker sig brutalt: vilken del har kvinnor i sitt eget förtryck? Detta är en av de svåraste frågorna i det feministiska tänkandet hävdar hon.¹⁷

Hirdman myntade också begreppet genuskontrakt, som är ett slags kontrakt mellan mannen och kvinnan. Kontrakten finns osynliga på det sociala planet och finns på olika nivåer och är föreställningar om hur män och kvinnor ska vara, uppföra sig, prata, vilka kläder som ska bäras och så vidare, i alla relationer.¹⁸ Dessa osynliga kontrakt borde rimligtvis råda även ute på de journalistiska redaktionerna.

¹³ Hirdman, Gösta och genusordningen:211-213

¹⁴ Hirdman, Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning:49-59

¹⁵ Djerf-Pierre, Kvinnovetenskaplig tidskrift:45

¹⁶ Hirdman, Gösta och genusordningen:211-213

¹⁷ Hirdman, Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning:49-59

¹⁸ Hirdman, Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning:49-59

Håll dig i hemmet kvinna!

Ojämställdhet, eller Hirdmans genuslogiker, är alltså inbyggt i alla samhällets institutioner; familj, företag, skolan, idrott, teater, ekonomi, sjukvård, politik och så vidare. Detta är en konsekvens av långa processer, en ordning som är byggd på särställning och manlig överhöghet som vidareförts genom bland annat lagar, vanor, traditioner och religioner.¹⁹

Monika Djerf-Pierre menar även hon att det journalistiska fältet präglas av hierarkisering och segregering som bygger på kön. Trots att mycket har förändrats den senaste tiden och att det finns en större variation i vad som anses kvinnligt respektive manligt inom journalistikens ämnesområden finns ett grundmönster. Hon menar att det är de ovan nämnda genuslogikerna som ligger bakom könsmärkningen av olika ämnesområden. Kvinnor hör till hemmet, vardagen och intimsfären medan männens exempelvis är den borgerliga offentligheten.²⁰

Könsmärkning är ett begrepp som kommer vara återkommande i denna uppsats och är väl vedertaget inom genusforskning.²¹ Begreppet användes första gången av organisationsforskaren och sociologen Rosabeth Moss Kanter år 1977²² och innebär att vissa positioner och områden i yrkeskåren av tradition anses givna till ett visst kön, eller fördelas på grund av att personen innehar ett visst kön. Positionerna eller områdena är alltså märkta. Detta är inte alltid uttalat, utan jobbet eller positionen lämpar sig bäst för en kvinna, alternativt passar bäst för en man. Att säga att journalistiken under en större del av 1900-talet varit mansdominerad och könsmärkt är inte ett kontroversiellt uttalande.²³ Ett exempel på könsmärkning inom journalistiken är att vissa ämnen är vigda åt männen, de så kallade hårda ämnena, och att de mjuka ämnena är vigda åt kvinnorna. När det gäller kvinnliga journalister och vilka ämnen de främst har granskat har det tillbaka i historien främst handlat om de så kallade mjuka ämnena. Monica Löfgren Nilsson definierar mjuka ämnen som; sociala frågor, miljö, skola och barnomsorg. Exempel på hårda ämnen är

¹⁹ Hirdman, Vad bör göras?:11

²⁰ Djerf-Pierre, Kvinnovetenskaplig tidskrift 2.03:45

²¹ Löfgren, Nilsson, Journalistiken - ett könsmärkt fält?:45

²² Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :39 (hämtad 2014-11-13)

²³ Löfgren, Nilsson, Journalistiken - ett könsmärkt fält?:45

krig, näringsliv och politik. Könsmärkning av ämnen har varit närvarande i SVT:s nyhetsrapportering ända sedan undersökningarna startade 1958.²⁴

Tjatet om lika många kvinnor och män - vad spelar det för roll?

Statsvetaren Anne Philips har lanserat teorin *närvarons politik*. Här betonas betydelsen av den sociala bakgrunden. Hur den sociala sammansättningen av politiker är av betydelse för åsikter och politiska prioriteringar. Om det är medelålders, vita, högutbildade män som sitter i folkvalda församlingar är det denna grups intressen, åsikter och önskemål som släpps igenom. Det har alltså, utifrån denna teori, betydelse huruvida en politiker är kvinna eller man. Kvinnliga politiker företräder bäst kvinnors intressen. Enligt denna teori är det ett nödvändigt villkor att det är jämställt bland de som beslutar, för att kvinnors intressen ska tas till vara på ett bra sätt.²⁵ Likaså kan detta därför göra gällande i det offentliga medierummet: att kvinnliga reportrar, respektive kvinnliga intervjupersoner, i högre grad företräder kvinnors intressen och därför ska ha lika stor plats som männen i det offentliga rummet.

Rosabeth Moss Kanter har i sin forskning visat att en grupp inom en organisation börjar bli väl balanserad när det kommer till att andelarna är 60/40 eller 50/50. Är kvinnor i minoritet behöver de representera inte bara sig själva, utan alla kvinnor. Till exempel kan kvinnan under ett möte bli tillfrågad om "kvinnors åsikt" i den aktuella frågan. Samma obalans kan inträffa även när män är i minoritet och Moss Kanter belyser detta med ett exempel genom en studie utförd av Bernard Segal. På ett sjukhus där en grupp med främst kvinnliga sjuksköterskor arbetade, gav kvinnorna de fåtaliga männen stereotypa positioner, män får göra det som kvinnorna anser vara "männens arbete".²⁶

Genusforskaren Yvonne Hirdman säger att när världen är byggd för män, och av män, får det sina konsekvenser i så kallade "kulturella avlagringar". Dessa kulturella avlagringar slår tillbaka på kvinnors makt och förutsättningar i samhället, att kvinnor saknas i ledande positioner inom näringslivet och politiken är några exempel. Hon menar att kvinnors avsaknad på makt kan många tolka som att de inte vill ha makt eller kan hantera den. Men så är inte fallet och är en

²⁴ Löfgren Nilsson., http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :44 (hämtad 2014-11-13)

²⁵ Johansson, Kumlin, Naurin, Wängnerud, Det politiska spelet:19,20,55-57

²⁶ Moss Kanter, Men and women of the corporation: 206-242

farlig tolkning menar Hirdman. Hon hävdar att avsaknaden av makt måste tolkas kulturellt, ej biologiskt.²⁷ Hirdman skulle se uppdelningen av hårda och mjuka ämnen utifrån sin teori om genuslogiker, där det skapats dikotomier och hierarkisering. Därmed värdesätts deras ämnen med en högre status.

Moderna samhällen är medierade. Med detta menas att vi möter samhället via medierna samt att vår kunskap om samhället är indirekt.²⁸ Det vi lär oss via medierna är så vi tolkar att samhället ser ut. Alltså kommer vår kunskap om samhället delvis från nyhetsprogrammen i tv och därmed är det av betydelse hur kvinnor och män framställs. Att kvinnor och män tar samma plats och får lika mycket makt i det offentliga rummet.

I Massmedier, press, radio och tv i den digitala tidsåldern menar författarna att det å ena sidan går att hävda att det är rimligt att det är mest medelålders män som förekommer i nyheter eftersom de ofta handlar om politik och ekonomi. Författarna menar att det främst är medelålders män som återfinns på maktpositioner, speciellt inom näringslivet. Å andra sidan menar de att kvinnors synlighet i medierna är en viktig del i att nå en förändring inom makten. Idag förekommer kvinnor, i samma utsträckning som män, oftast i mer maktlösa positioner så som privatpersoner, studenter eller aktivister.²⁹

Det viktigaste först

När det kommer till vår studie är syftet att kartlägga om det är könsmärkt i nyhetsprogrammen *Rapport* och *Nyheterna*. En aspekt vi tittar på är när reportrarnas reportage kommer i sändningen, beroende på reporterns biologiska kön. Detta utifrån att det enligt Marina Ghersetti bara är de händelser med stort nyhetsvärde, nämligen de viktigaste, mest dramatiska eller sensationella nyheterna som platsar i de nationella nyhetsmedierna. Från dessa gallras sedan endast de med störst nyhetsvärde ut till förstasidorna eller nyhetsprogrammets inledande löpsedlar.³⁰ Är det könsmärkt när det till kommer vilka som har de "viktigaste" nyheterna i de program som vi studerar?

²⁷ Ekman, Var så god - makt, kön och media:14 -20

²⁸ Strömbäck. Medierna och demokratin:263

²⁹ Hadenius, Weibull och Wadbring, Massmedier, press, radio och TV i den digitala tidsåldern:324-325

³⁰ Ghersetti, Medierna och demokratin 2012:221

Nyhetsvärdering har av naturliga skäl alltid varit av stor vikt för alla typer av nyhetsmedia. Generellt sett brukar dessa faktorer vara viktiga när nyhetsvärdering görs: vikt, icke-normalt, närhet, konflikt, elitpersoner, lättbegripligt och nytt.³¹

TIDIGARE FORSKNING

Få kvinnor och många män

Den första kvinnliga reportern inom tv var Ingrid Öhnell, senare känd som Schrewelius. Hon anställdes 1960 på Sveriges Television. Aktuellt hade dessutom en frilansande utrikesmedarbetare som var kvinna. I övrigt var kvinnorna sekreterare eller produktionsassistenter vid den här tiden. De enda redaktioner som dominerades av kvinnor var radions och televisionens hem- och familjeredaktion. Schrewelius fick till en början inte använda sin egen röst, utan manliga kollegor läste in manuset åt henne.³²

2010 års siffror visar att av alla nyheter som rapporteras från tv, radio och tidningar, står kvinnor som är reportrar på exakt samma siffra som presenterades år 2005, nämligen 37 procent. De har ändå ökat i tv-sändningar samt radio.³³ 67 procent män och 33 procent kvinnor syns i bild i SVT under bästa sändningstid år 2000. TV4 har nästintill likvärdiga siffror med 34 procent kvinnor respektive 66 procent män i bild på bästa sändningstid. Medverkande och tv-personal skiljs sedan åt och då går det att se att representationen av medverkande kvinnor ser än sämre ut, då det faktiskt är tv-bolagens egen personal som gör att procentandelen kvinnor ser ut som den gör. Exkluderas tv-bolagets egen personal blir procentandelen för kvinnor 30 procent på SVT och 32 procent på TV4.³⁴

³¹ Häger, Reporter En grundbok i journalistik 2009:80-93

³² Djerf-Pierre, Weibull, Spegla, granska, tolka133

³³ GMMP, http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/highlights/highlights_en.pdf, (hämtad 2014-11-11)

³⁴ Edström, TV-rummets eliter, https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16929/5/gupea_2077_16929_5.pdf :95-96 (hämtad 2014-11-13)

Tittar vi istället på antalet intervjupersoner i nyheter var år 2003 är 25 procent av alla intervjupersoner i SVT kvinnor. 1995 hade SVT:s nyheter som flest medverkande kvinnor, då uppgick siffran till 29 procent.

På 1990-talet och tidigt 2000-tal var andelen inslag gjorda av kvinnor runt en tredjedel. En motivering till varför det såg ut så var att kvinnor genomgående sysslade med längre reportage än män. Under 1970-talets första år var Rapport ett nyhetsmagasin med få och längre inslag, Aktuellt var då Rapportets motsats med korta inslag och fler telegram. Kvinnorna gjorde då nästan hälften av de få långa inslag som fanns. Beträktat på detta sätt var kvinnorepresentationen på 1970-talet betydligt större i TV-rutan i tid än vad antalet inslag visar. Idag har de långa inslagen minskat och kan vara förklaringen till en underrepresentation av kvinnor i andelen inslag på 2000-talet.³⁵

Hemmakvinnan och expertmannen

I början av 2000-talet var 84 procent av de politiker och experter som intervjuades i SVT män i nyhetsprogrammen. Vanligast är, och har alltid varit, att kvinnor genom hela tidsperioden i studien medverkat i nyhetsprogrammen som "vanliga människor". Med det menas exempelvis som drabbade vid en viss händelse eller i enkäter på stan. 43 procent av de "vanliga människor" som intervjuades i nyheterna i det tidiga 2000-talet bestod av kvinnor. Vilket gör detta till den enda roll som inte är lika tydligt könsmärkt som resterande. Resterande roller; experter, organisationer, näringsliv, politiker, myndigheter och kändisar, har en tydlig dominans i representation av män. Sticker ut gör alltså rollen som expert där kvinnor bara får uttala sig i 13 procent av fallen, resterande är alltså män år 2000-2003.³⁶

The Global Monitoring Media Projekt, GMMP, är en världsomfattande studie där kvinnor och mäns representativitet i nyheter, press, radio och tv mäts, och studier från år 1995, 2000 och 2005, visar att kvinnor är oerhört underrepresenterade i nyhetsrummet. De vanligaste rollerna i 72 procent av fallen, som kvinnor globalt representerar år 2010 i nyhetsrapporteringen, är som

³⁵ Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf : 40-42 (hämtad 2014-11-13)

³⁶ Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :46-47 (hämtad 2014-11-13)

hemarbetande eller förälder.³⁷ 18 procent av kvinnorna var porträtterade som offer och 18 procent av kvinnorna var identifierade med sin familjestatus. Detta kan jämföras med männen som i åtta procent var porträtterade som offer och fem procent förknippades med sin familjestatus.³⁸

Globalt går det också att se att kvinnor framträder i nyhetssammanhang och intervju i endast 24 procent. Män dominerar mer än tre fjärdedelar av nyhetsrummen. Detta är en ändå en förbättring. Den totala andelen kvinnor i nyhetssammanhangen globalt år 1995 var 17 procent.³⁹

När det kommer till Sverige, som ibland brukar beskrivas som ett av världens mest jämställda länder, är endast 19 procent av de som framträder i form av politiker/hög tjänsteman inom regeringen kvinnor. 13 procent är jurister/advokater och 17 procent av de artister/kändisar som exponeras är kvinnor. Intressant är att den globala siffran för medverkande kvinnliga artister/kändisar är 41 procent då de andra siffrorna ligger ganska nära Sveriges resultat. Trots att vi har en betydande andel kvinnor på höga poster i samhället verkar de globala siffrorna från GMMP tyda på att kvinnor främst framträder i media som en allmänhet snarare än som expertis inom något område.⁴⁰

Kvinnor har alltså fått större utrymme i antal inom journalistiken på 1900-talet - dock är siffran alltför låg för att kallas jämställd - däremot är antalet kvinnor på maktpositioner betydligt sämre.

³⁷ GMMP, http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/global/gmmp_global_report_en.pdf :8 (hämtad 2014-11-11)

³⁸ GMMP http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/global/gmmp_global_report_en.pdf :10 (hämtad 2014-11-11)

³⁹ GMMP http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/global/gmmp_global_report_en.pdf :7 (hämtad 2014-11-11)

⁴⁰Jarlbro, Genusmedveten journalistik:45

Hårt och mjukt - men vad menas?

Det finns alltså en historisk tydlig indelning i vad kvinnor och män bevakat i SVT:s nyhetsutbud. Ända fram till år 2000 var bevakningsområden tydligt könsmärkta. Männerna gjorde de flesta inslagen och hade därmed tolkningsföreträde över hur händelser skulle förstås. Männerna dominerade även redaktionerna antalsmässigt och på ledande positioner. Enda undantaget var bevakningsområdet nöje/kultur där det fanns en liten dominans av kvinnor. I början av 2000-talet upphörde könsmärkningen av sociala frågor, energi/miljö samt human interest, medan internationella frågor, politik, olyckor och brott samt näringsliv kvarstod som manligt dominerade frågor. Män dominerade då fortfarande i den prestigefyllda EPA-gruppen, det vill säga att de i högre grad bevakade ekonomi, politik och arbete, samt utrikesnyheter och är politiska kommentatorer.⁴¹

Jämställdhet, definierat som frånvaro av könsmärkning, är inte något som automatiskt löser sig med tiden, utan är ett område som ständigt kräver ett aktivt arbete. SVT:s nyheter har lyckats när det kommer till kvinnor på ledande positioner, men de har lyckats sämre när det gäller hur arbetsfördelningen ser ut bland reportrarna, samt att kvinnor finns på vissa statusfyllda positioner.⁴²

Framställning av kvinnor och män i media - är det journalisternas fel?

Det är ingen nyhet att kvinnor och män ofta framställs olika i media. Kvinnliga politiker får exempelvis i större utsträckning uppmärksamhet för sitt yttre samt privatliv än vad de manliga kollegorna får. När det kommer till tilltal förminskas de genom att exempelvis kallas "bruden"⁴³ i nyhetsartiklarnas rubriker eller genom att helt enkelt bara bli kallade vid förnamn.

⁴¹Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :44 (hämtad 2014-11-13)

⁴²Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :49 (hämtad 2014-11-13)

⁴³Dagens industri, <http://www.di.se/di/artiklar/2014/9/4/bruden-ar-kladd-for-borsen/> (hämtad 2014-11-21)

Ny forskning från Liudmila Voronova visar att journalisterna själva ofta är medvetna och inte gärna vill återge stereotypa skildringar av kön. Tidigare har uppfattningen varit att det har berott på journalisternas individuella stereotypa skildringar, något som nu delvis måste revideras eftersom forskningen istället visar att huvudproblemet ligger i marknadskrafter och hur den politiska spelplanen ser ut. I Ryssland, där studien delvis utfördes, visade det sig att könsstereotyp medierapportering säljer bättre och därför har en inverkan på hur medierapporteringen ser ut. I Sverige har det istället dragits en kommersiell slutsats som säger att genusmedveten nyhetsrapportering är mer kommersiell, eftersom hälften av läsarna är kvinnor. Därför blir inte könsstereotyperna fullt så påtagliga här, även om de fortfarande finns kvar och är ett demokratiskt problem.⁴⁴

Inomvetenskaplig relevans

Men denna studie bidrar vi med aktuell forskning på könsmärkning inom nyhetsjournalistiken. Det finns sedan tidigare forskning, men den senaste undersökningen som gjordes och liknar vår studie är från 2003⁴⁵ och känns därmed inte så aktuell idag. Medieforskaren Madeleine Kleberg hävdar att statistiska undersökningar på antalet kvinnor i TV-rutan behövs göras med jämna mellanrum. Hon menar: “Många människor, företrädesvis män, hävdar gärna att allting är jämlikt. I sådana lägen är det bra att ha konkreta siffror som visar på att det faktiskt inte är sant”⁴⁶.

Dessutom har vi undersökt nya aspekter gällande könsmärkning så som i vilken ordning inslagen kommer i programmen och hur de därför värderas. Dessutom har vi mätt reportagens längd för att se om det finns någon skillnad i tid reporterna emellan med koppling till kön. Med dessa två aspekter hoppas vi kunna bidra med ny och utforskad kunskap samt göra ett nedslag av betydelse.

⁴⁴Voronova, <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:735220/FULLTEXT02.pdf> :5 (hämtad 14-11-27)

⁴⁵Löfgren Nilsson., http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf (hämtad 2014-11-13)

⁴⁶Ekman, Var så god - makt, kön och media:101-105

METOD OCH MATERIAL

I denna del redogör vi för den metod vi valt att använda och vilket material vi har utgått ifrån.

Vi har valt att ta upp liknande aspekter som forskaren Monica Löfgren Nilsson uppmärksammade i sin studie när det kommer till könsmärkning, nämligen att kartlägga om det är könsmärkt i nyhetsprogrammen. För att undersöka om tidigare teorier och forskning fortfarande gör gällande och lever kvar på det journalistiska fältet har vi valt att göra en kvantitativ studie där vi har valt att kvantifiera kvinnors och mäns utrymme och frekvens.

Vi kommer att använda begreppet kön i betydelsen biologiskt kön och det när vi studerar representationen män och kvinnor i nyhetsprogrammen. Detta eftersom det är svårt för oss att veta hur de människor vi ser själva definierar sig. Begreppet genus kommer vi använda för att kunna koppla våra fynd till de rådande genuslogikerna.

Vi har haft hjälp av ett kodschema för att samla in vårt material. Frekvens och utrymme är en central del i den kvantitativa innehållsanalysen.⁴⁷ För vår del kommer denna studie att fokusera på hur frekvent kvinnor och män deltar i nyhetsprogrammen men också i vilket sammanhang de finns med och hur stort utrymme de får. Detta så kallade “mekaniska tänkande” gör det möjligt för oss att studera frekvensen och utrymmet av respektive kön i nyhetsprogrammen.⁴⁸ Samt att, om möjligt, generalisera hur könsfördelningen och könsmärkningen ser ut i tv:s nyhetsmedier idag.

Syftet

Syftet med denna studie är att kartlägga om det är könsmärkt i nyhetsprogrammen *Rapport* och *Nyheter*. Vi vill undersöka i vilken grad kvinnor och män förekommer och i vilka roller kvinnor och män framställs. Vi avser även att undersöka hur de tilltalas och om det finns någon

⁴⁷ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud Metodpraktikan 2009, 224

⁴⁸ Ibid: 224

skillnad mellan reportrarnas längd på reportagen, beroende på biologiskt kön. Syftet är också att undersöka om det finns någon skillnad i hur "viktiga" inslag kvinnor respektive män får göra genom att undersöka vilka ämnen reportrarna behandlar samt när i nyhetsprogrammet inslaget värderas.

Frågeställningar

Utifrån vårt syfte har vi ställt upp följande två frågeställningar:

Hur ser representationen av kvinnor och män ut i tv-nyheterna?

I vilken utsträckning är representationen könsmärkt?

Urval

Vi har valt att titta på *Rapport* på SVT klockan 19.30 samt *Nyheterna* i TV4 22.00 då de är dessa nyhetsprogram som har flest tittare i Public Service samt i kommersiell tv.⁴⁹ Rapport 19.30 och TV4:s nyhetsändning 22.00 är rikstäckande nyhetsprogram. Programmen når en stor del av den svenska befolkningen och har därför stor genomslagskraft. Rapport 19.30 är det nyhetsprogram som når allra flest tittare och har en räckvidd på omkring 16,9 procent. Nyheterna 22.00 har en räckvidd på 7,9 procent. Räckvidden varierar beroende på vilken dag vi tar del av mätningen.⁵⁰ Eftersom SVT är ett Public Service-bolag, det vill säga skall vara ett oberoende medieföretag i allmänhetens tjänst, anser vi det intressant att studera ett av deras nyhetsprogram med flest tittare. Samtidigt vill vi kunna se, och till viss mån jämföra, hur det ser ut i *Nyheterna* på TV4. TV4 är ett vinstdrivande bolag som drivs av TV4-Gruppen och är en del i Bonnierkoncernen.⁵¹ Nyhetsprogrammet 22.00 har en räckvidd på ungefär hälften av vad *Rapport* har men är ändå ett konkurrerande nyhetsprogram som når många tittare i Sverige.

⁴⁹ MMS, Mediemätning i Skandinavien (hämtad 2014-11-13)

⁵⁰ Ibid (hämtad 2014-11-13)

⁵¹ TV4, <http://www.tv4gruppen.se/Om-TV4-Gruppen/Det-har-ar-vi1/Organisation/>

Så gjorde vi

För att undersöka vårt syfte och ringa in våra frågeställningar valde vi att under tio dagar titta på de ovan valda nyhetsprogrammen. Först tittade vi enskilt på varsitt nyhetsprogram. Därefter gjorde vi nedslag i varandras program för att säkerställa att vi kodade på samma sätt. Vi stämde först av efter två sändningar, efter att båda hade sett *Rapport*, och märkte då att vi i vissa kategorier behövde komma överens om ytterligare specificering i hur vi skulle koda våra analysenheter, *inslagen*. Det var då vi tog Monica Löfgren Nilssons kodschema till hjälp - hon hade fler underkategorier under varje variabel. Detta gjorde att vi kunde stärka den interna validiteten och i högre grad säkerställa att vi kodade på samma sätt. Inre validitet avser att forskaren mäter det denne tror sig mäta.⁵² För att säkerställa den inre validiteten ytterligare noterade vi under arbetets gång om det var något som vi var osäkra på, och diskuterade sedan detta sinsemellan. Det finns ändå en risk att vi vid tillfällena kan ha kodat inslag på olika sätt. Detta eftersom alla tolkar saker på olika sätt beroende på kulturella värderingar och personlig bakgrund. Däremot stärktes den interna validiteten i och med det att vi tog hjälp av varandra där vi var osäkra och diskuterade oss fram till det bästa alternativet.

Vi valde alltid att ta välja det variabelvärde som det var mest fokus på i nyhetsinslaget. Ibland var det svårt. Till exempel handlade ett reportage om Anders Borg som tillträtt en ny tjänst. Är han medverkande som kändis, representant för näringslivet eller politiker? Vi valde där näringslivsrollen då det var hans *nya* roll som reportaget främst handlade om.

Reliabiliteten stärkte vi genom att använda oss av ett kodschema med många underkategorier. Vi säkerställde därmed att om någon vill göra om studien, kommer denne att göra på samma sätt och komma fram till samma resultat.⁵³ Det som skulle kunna vara till vår nackdel, är att då vi inte är några vana medie- och genusforskare kan ha begränsat oss i vad vi vill studera. Kanske finns det andra frågeställningar som bättre skulle kunna mäta vårt syfte? I det läget skulle även vårt kodschema kunna se ut på ett annat sätt.

⁵² Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, Metodpraktikan:67

⁵³ Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wängnerud, Metodpraktikan:61-62

Statistiken

När vi har beräknat vår statistik har vi valt att väga kvinnor mot män. Vi har summerat antalet kvinnor och män i respektive variabel och därefter delat upp andelen mellan dessa. Exempelvis tog vi i gruppen “vanliga människor” antalet kvinnor, och sedan antalet män, och dividerade det med det totala antalet “vanliga människor” för att få fram en procentsats för varje. Denna uträkning har valts på grund av att den bäst besvarar vårt syfte och går att sammankoppla med tidigare forskning.

Program, datum och kodschema

Vi har studerat nyhetsprogrammen *Rapport* 19.30 och *Nyheterna* 22.00 från om med torsdagen den 13 november 2014 fram till lördagen den 22 november 2014.

Vi valde att ta del av materialet på webben, det vill säga *tv4play.se* och *svtplay.se*. Några av nyhetsprogrammen såg vi på den utsatta sändningstiden, men eftersom vi inte då hann med att fylla i alla variabelvärden i vårt kodschema var webben enklare att använda. Då kunde vi återvända flera gånger.

Svårigheter som vi stötte på var att *Nyheterna* på webben endast var 24 minuter, men stod i tv-tablån som 27 minuter. Efter kontakt med tittarservice på TV4 fick vi reda på att reklamen är bortklippt. TV4 informerade då också oss om att de kan tänkas klippa bort inslag som de inte har rättigheterna över. Något sådan har, som tur är, inte inträffat under de dagar som vi kodade. TV4 har även delat upp sina sändningar med en separat ekonomidel som kommer efter vädret. Detta kan vara till vår nackdel, då det i resultat framgick att *Nyheterna* inte hade några reportrar som bevakade Ekonomi/arbetsmarknad. Vi valde dock att exkludera ekonomin, med motiveringen att om det händer något nyhetsmässigt värdefullt som rör ekonomi, värderas det även i huvudsändningen.

Vårt kodschema har vi konstruerat utefter forskaren Monica Löfgren Nilssons schema som hon använde sig utav i studien *Könsmärkning på SVT:s nyhetsredaktion mellan 1958 och 2003*.

Hennes kodschema hade undergrupper och det var därför lättare att pricka in rätt variabelvärde. Vi valde att inte ha med alla undergrupper i vårt kodschema, men genom att ha Monica Löfgren Nilssons kodschema till hands säkerställde vi att vi båda kodade på samma sätt. För att svara på våra två huvudfrågor har vi försökt att ringa in dem med ett antal underfrågor som vi hade som hjälp när vi utformade vårt kodschema.

Hur många kvinnor respektive män medverkar i Rapport och Nyheterna?

Här inkluderades alla som fick komma till tals i inslagen samt reportern. Vi har valt att exkludera nyhetsankaren då tidigare forskning visar att detta är en jämställd grupp.

Finns det någon skillnad i vad kvinnliga respektive manliga reportrar bevakar?

Här kodades ämnena som reportrarna bevakade. Här exkluderade vi alltså de reportrar som läste telegrammet, om inte reportern hade en aktiv roll i telegrammet som intervjuare eller liknande.

Hur långa är reportrarnas reportage?

Här kontrollerade vi längden i minutrar på den variabel som vi har valt att kalla reportage. Det vill säga ett traditionellt inslag med reporter och intervjupersoner. Vi tänker i resultatet koppla det till kvinnliga och manliga reportrar.

Hur nyhetsvärderas reportrarnas inslag?

Här numrerade vi varje inslag i den ordning de kommer i programmet. Med inslag menar vi allt som händer i nyhetssändningen men exkluderade telegram och studiotid utan någon medverkande intervjuperson.

Hur ser intervjupersonernas roller i inslagen ut?

I kodschemat delar vi in de medverkande i olika roller. Här hade vi också Monica Löfgren Nilssons kodschema till hands. Detta för att säkra att den medverkande hamnade under rätt roll.

Hur tilltalas intervjupersonerna?

Här undersökte vi huruvida kvinnor respektive män tilltalades. Endast muntligt tilltal inkluderades - antingen i reporterns "prata" eller under intervjun - ej i påannonseringen, eller avannonseringen av ankaren.

För att se kodschemat i sin helhet, se bilaga.

Definitioner av ämnen och roller

De definitioner vi har använt oss av i vårt kodschema är till stor del samma definitioner som Monica Löfgren Nilsson tidigare använt sig av. Definitionerna finns i denna uppsats som bilaga.

En annan indelning vi har fått göra är huruvida ämnesområdena klassas som hårda eller mjuka. På denna punkt har vi också valt att definiera ämnena på samma sätt som Löfgren Nilsson. Nämligen genom att klassa krig/konflikter/internationella frågor, ekonomi/arbetsmarknad, politik, olyckor/brott och näringsliv som *hårda* ämnen. Sociala frågor, energi/miljö, kultur/nöje/sport, Human interest klassas i detta sammanhang som *mjuka* ämnesområden.

Ett undantag vi har gjort från Löfgren Nilssons är att klassificera sport som ett mjukt ämne, medan Löfgren Nilsson har lagt sport i samma kategori som olyckor och brott. Vi gjorde däremot avvägningen att blanda sport med kultur och nöje. Detta eftersom vi inte hade några renodlade sportnyheter. De få sportnyheter som kom och kunde kopplas till sport handlade dessutom mer om priser och galor än om tävlingar och resultat.

Kan vi generalisera vårt resultat?

Det första vi kan säga när det gäller vårt resultat är att vi skulle behöva ett större insamlat material för att kunna dra några generaliserade slutsatser. Det vi ändå kan se är att vårt resultat i stor utsträckning stämmer överens med tidigare forskning, och det går därför påvisa tendenser att det är så här det ser ut i verkligheten. Men att ha ambitionen att generalisera materialet anser vi ändå inte kunna göra, då skulle vi behövt koda nyhetsprogrammets inslag under en längre tid.

Eftersom vi sett att kvinnliga och manliga reportrar till stor del bevakar olika ämnesområden inser vi att den externa validiteten i generaliserbarheten kan påverkas av de valda nyhetsdagarna. Det har under de tio valda dagarna inte hänt något som skulle kunna göra vårt resultat ogiltigt. Däremot går det att se att vissa händelser är starkt kopplade till män, till exempel Ubåts-händelsen som dominerades av den manliga sfären.

RESULTAT OCH ANALYS

I detta kapitel redovisar vi de resultat vi har fått fram efter att ha studerat tio avsnitt av nyhetsprogrammen Rapport och Nyheterna. Det görs också en kortare analys av resultatet. Resultaten redovisas i samma följd som våra frågeställningar men med andra rubriker.

Nästan lika många kvinnor som män

Totalt antal kvinnor män

Resultatet visar att det i det totala antalet medverkande män och kvinnor finns en liten övervikt av män. Totalt sett medverkar 244 kvinnor och 297 män i nyhetsprogrammen Rapport och Nyheterna. Kvinnornas sammanlagda deltagande ligger på 45 procent medan männen har 55 procent av utrymmet. Till de räknade inkluderas reportrar och intervjupersoner som deltar i nyhetsprogrammets inslag men inte nyhetsankare.

Det är svårt att kunna generalisera kring resultatet då vi som tidigare nämnt fortfarande har en låg sammantagen kvantitet. Men här ser vi ändå en tendens att det finns en övervikt av både manliga reportrar och manliga intervjupersoner i nyhetsprogrammen och att det faktiskt är så här det ser ut i verkligheten. Den totala skillnaden i andelen kvinnor och män som syns i de två nyhetsprogrammen verkar ändå ha jämnats ut om vi jämför med de mätningar som gjordes i de båda kanalerna år 2000. Då var det i och för sig totalt antal medverkande i alla program som räknades och inte bara medverkande i nyhetsprogrammen.⁵⁴

⁵⁴ Edström, TV-rummets eliter, https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16929/5/gupea_2077_16929_5.pdf :95-96 (hämtad 2014-11-13)

Reportrar

När vi tittar på könsfördelningen bland reportrarna totalt sett är den ganska jämn. Männerna har ett litet övertag med 53 procent medan kvinnorna innehar 47 procent av reporterrollerna. I antal är uppdelningen 76 män och 68 kvinnor som är reportrar.

Tabell 1. Andel medverkande reportrar i Rapport och Nyheterna 2014 (procent)

	Rapport	Nyheterna	
Kvinna	47	47	
Man	53	53	
Summa	100	100	
Antal	86	59	Totalt: 144 stycken

För reportrarna kan vi se att andelen kvinnor respektive män landar på samma procentsats i Public Service och TV4, 47 procent kvinnor och 53 procent män. Detta är en klar förbättring mot den tidigare forskning vi har redovisat. Siffror från 2010 års siffror visar att av alla nyheter som rapporteras från TV, radio och tidningar, står kvinnliga reportrar på exakt samma siffra som presenterades år 2000 och 2005, nämligen 37 procent.⁵⁵ Vår studie visar således på ett bättre resultat.

Intervjupersoner

Även när det kommer till antalet intervjupersoner har männen ett övertag totalt sett i de båda nyhetsprogrammen. 221 män och 177 kvinnor medverkade som intervjupersoner, det vill säga 56 procent respektive 44 procent. Precis samma problematik när det kommer till att generalisera resultatet har vi här. Kanske är det en slump att det finns fler män som är reportrar och intervjupersoner just de dagar vi valt att genomföra studien på. Det som talar emot detta är just det faktum att vi fått ett resultat som visar att både kvinnor som är reportrar och medverkande

⁵⁵Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :39-49 (hämtad 2014-11-13)

kvinnor är något underrepresenterade. Detta går i samma linje som tidigare forskning och gäller främst kvinnor som är intervjupersoner. Troligen är det ett faktum att kvinnor generellt sett är underrepresenterade i nyhetsmedier och att denna tendens visar sig i vår studie.

Tabell 2. Andel medverkande intervjupersoner 2014 (procent)

KANAL	Rapport	Nyheterna
Kvinna	43	46
Man	57	54
Summa	100	100

Antal **246** **152** **Totalt: 398 stycken**

Kommentar: Exkluderat 1 intervjuperson då denne var anonym och därmed okodbar.

Skillnader mellan Rapport och Nyheterna

I SVT är 43 procent medverkande kvinnor. År 2003 var 25 procent av alla intervjupersoner i SVT:s nyheter kvinnor.⁵⁶ Detta tyder på en klar förbättring på könsrepresentationen i SVT:s nyheter. Det ser ut som arenan är lite mer jämställd i Nyheterna. Där uppmättes intervjupersonerna till 46 procent kvinnor, och 54 procent män. För TV4 har vi inga siffror över hur könsrepresentationen såg ut i enbart Nyheterna. Det vi kan jämföra med är Maria Edströms forskning där hon tittat på kvinnor som syns i bild och pratar under bästa sändningstid. Där var siffran 32 procent för kvinnor.⁵⁷ Vårt resultat pekar därför på att det har blivit mindre könsmärkt i TV4:s nyheter. Det tyder också på att Nyheterna är mindre könsmärkt än Rapport.

Vilka ämnen gäller för vilka reportrar?

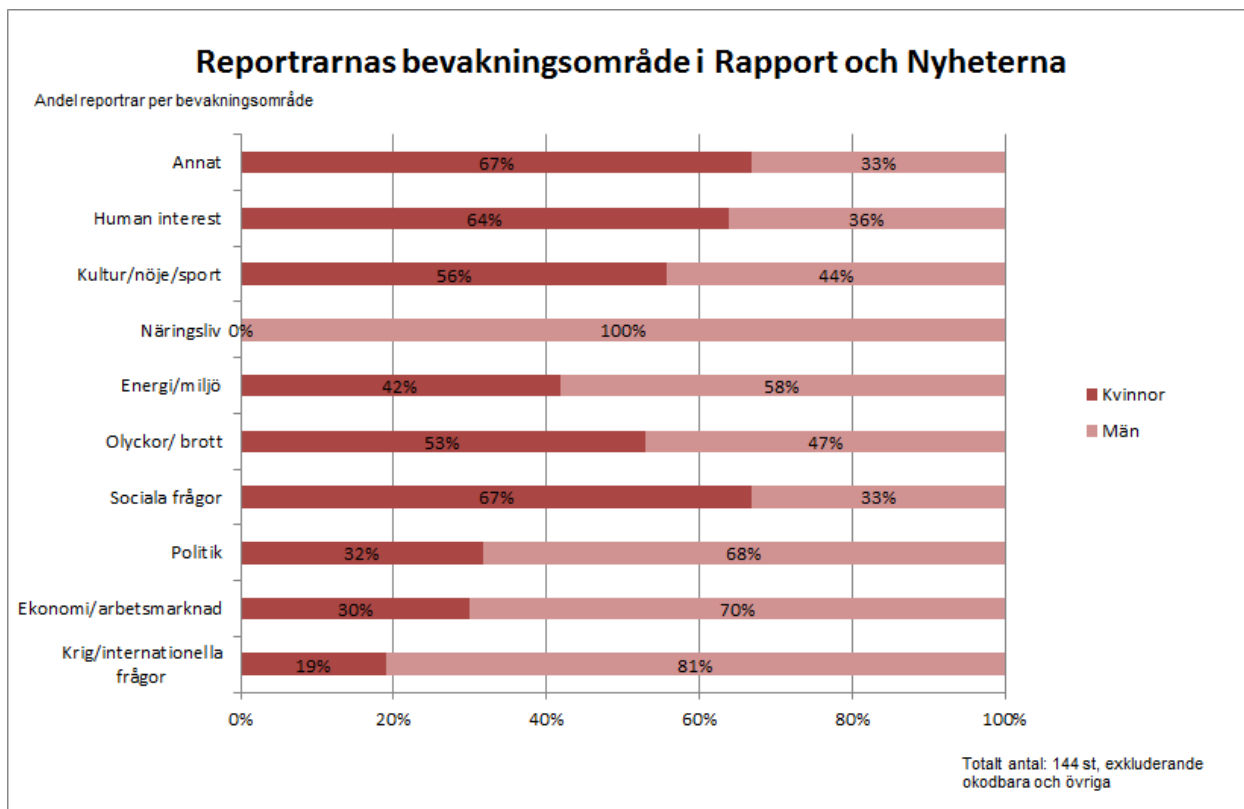
När det kommer till att reda ut om det finns någon skillnad i vilka ämnen kvinnliga respektive manliga reportrar bevakar i nyhetsprogrammen blir skillnaden störst när det kommer till de hårda

⁵⁶Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf (hämtad 2014-11-13)

⁵⁷Edström, TV-rummets eliter, https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16929/5/gupea_2077_16929_5.pdf :95-96 (hämtad 2014-11-13)

ämnena krig/konflikter/internationella frågor, ekonomi/arbetsmarknad, politik och näringsliv. Där har manliga reportrar ett övertag i andelen som bevakar dessa områden. Ämnena sociala frågor och human interest sticker ut då det främst är kvinnliga reportrar som bevakar dessa områden.

Tabell 3. Reportrarnas bevakningsområde i procent baserat på kön 2014 (procent)

Enligt Monica Löfgren Nilsson upphörde i början av 2000-talet könsmärkningen av sociala frågor, energi/miljö och human interest. Medan internationella frågor, politik, olyckor och brott samt näringsliv kvarstod som mansdominerade frågor.⁵⁸ I det här fallet stämmer den information delvis överens med det vi sett när vi studerat nyhetsprogrammen. De hårda nyheterna tillhör fortfarande främst de manliga reportrarna och kan ses som könsmärkta. Undantaget är olyckor och brott där siffrorna har jämnat ut sig. När det kommer till mjuka ämnen som sociala frågor

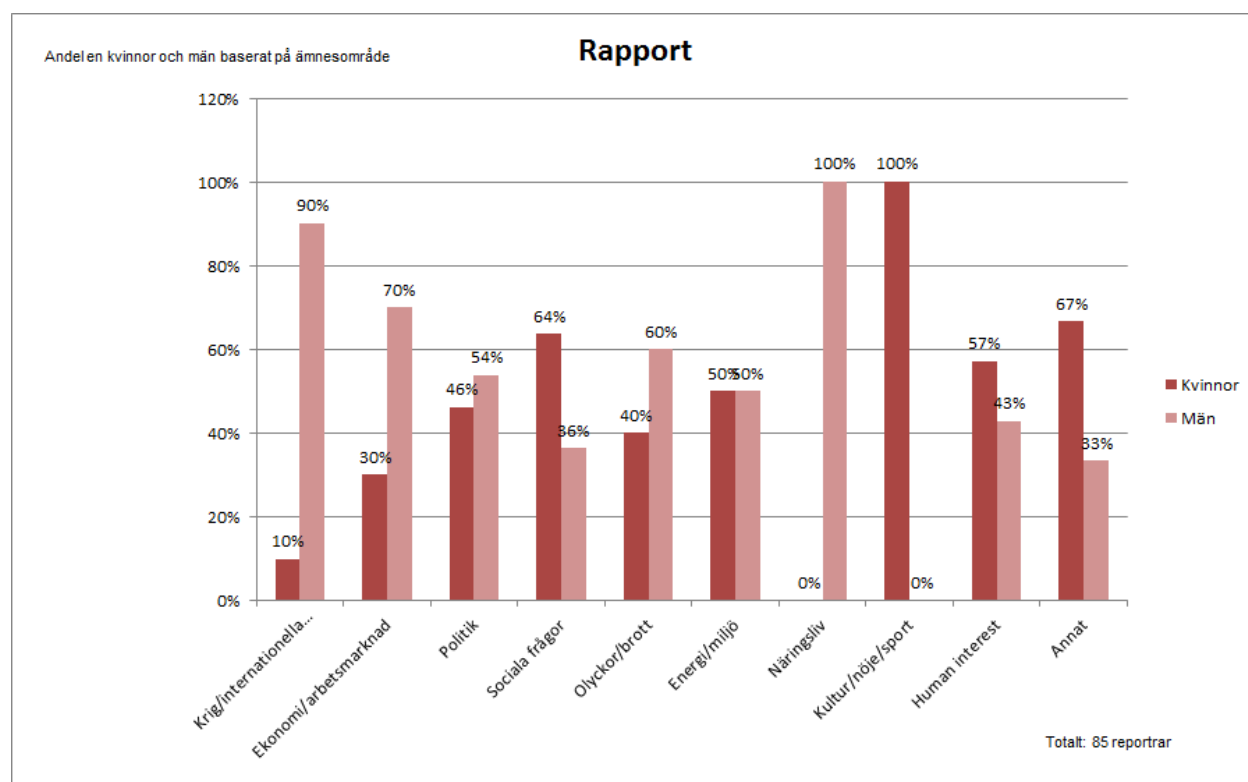
⁵⁸Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :39-49 (hämtad 2014-11-13)

och human interest kan vi fortfarande se att dessa ämnen i högre grad bevakas av kvinnor, det vill säga fortfarande är könsmärkta.

Skillnader mellan Rapport och Nyheterna

Om vi sedan tittar på skillnader mellan programmen när det kommer till bevakningsområde, kan vi se att krig/konflikt/internationella frågor är betydligt mer bevakat av männen i Rapport. På en kvinnlig reporter som bevakar området går det nio män. För samma bevakningsområde i Nyheterna fanns tre kvinnliga reportrar och åtta manliga. Även i ämnet ekonomi/arbetsmarknad är det mer än dubbelt så många manliga reportrar som kvinnliga på Rapport. När det gäller ekonomi/arbetsmarknad för Nyheterna finns här inga kodade, vilket kan bero på att ekonomi är ett eget program i Nyheternas 22.00-sändning och därför exkluderades.

Tabell 4. Reportrarnas bevakningsområde i Rapport 2014 (procent)

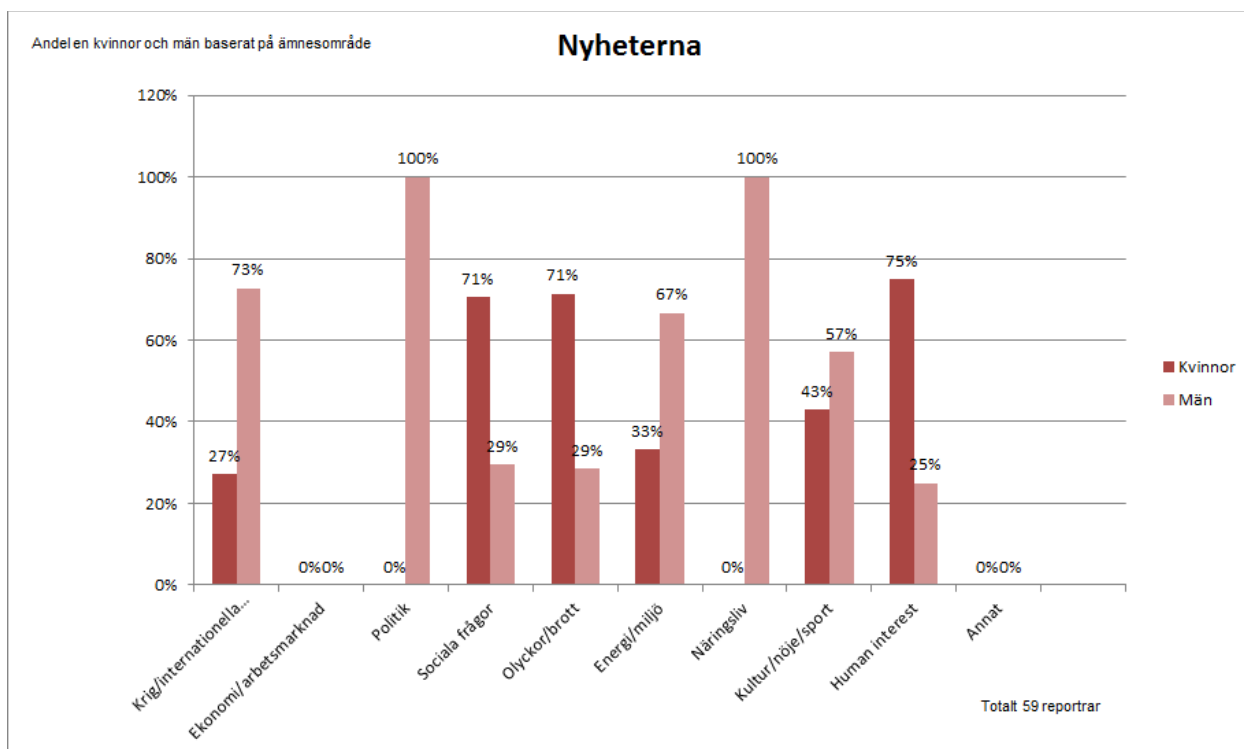

Det ämnesområde som domineras av kvinnliga reportrar är helt klart sociala frågor. Här är det mer än dubbelt så många kvinnor i Nyheterna och en stor övervikt också i Rapport. På detta bevakningsområde finns det dessutom ganska många reportrar kodade med totalt 22 reportrar i Rapport och 17 reportrar i Nyheterna. Detta gör att siffrorna blir mer tillförlitliga.

Politik är också ett ämne som är intressant eftersom det verkar vara ett ganska jämställt bevakningsområde i Rapport. I Nyheterna utmärker sig detta område som ett av de minst jämställda. Där bevakar inte en enda kvinnlig reporter politik medan sex stycken män gör det. I rapport är siffrorna sex kvinnor mot sju män.

För bevakningsområdena näringsliv finns alldeles för få kodade för att det ska vara tillförlitligt, även om övervikten ligger på den manliga sidan i båda programmen. Inga kvinnor finns med här.

Tabell 5. Reportrarnas bevakningsområde i Nyheterna 2014 (procent)

Kvinnor och män har samma tid - men männen är fler

Resultaten över den totalt uppmätta summan över hur långa de kvinnliga respektive manliga reportrarnas reportage är visar ingen betydande skillnad. Kvinnornas medellängd på reportagen är 1 minut och 49 sekunder, jämfört med männens 1 minuter och 43 sekunder. Kvinnornas reportage är alltså i medellängd 6 sekunder längre. De manliga reportrarna har dock totalt sett längre tid i TV-rutan under dessa tio dagar då de sammanlagt har tio fler reportage än kvinnorna. Detta ger en skillnad på nästan 10 minuter till männens fördel.

Tabell 6. Den genomsnittliga längden på reportage 2014 (minutrar)

	Kvinna	Man	Blandat
	1,82	1,71	2,11
TOTALT ANTAL REPORTAGE	62	72	4
TOTAL TID REPORTAGE	112,84	122,82	8,43

Det visar sig alltså att män och kvinnors reportage har ungefär samma längd. Däremot har männen totalt sett mer tid då de har fler reportage. Kvinnliga reportrar får ta plats i nyhetssändningarna när det kommer till tid dock är antalet manliga reportage fler. Detta beror på att de manliga reportrarna är dominerande i frekvens under de uppmätta dagarna, och därför har de mer tv-tid totalt sett än kvinnorna.

Det viktigaste kommer först - och då är männen där

Resultatet visar att de reportage som värderats som nummer ett är mer vigda åt de manliga reportrarna. Att ha sitt reportage bland "topp-tre-nyheterna" domineras i dubbel utsträckning av manliga reportrar. Det kan hänga ihop med att de manliga reportrarna oftare bevakar de hårda ämnena krig/internationella frågor, ekonomi/arbetsmarknad, politik och näringsliv och att de

också värderas högre.⁵⁹ Det går också att se att kvinnliga reportrar ligger ganska jämt längs hela programmen men aldrig har fler inslag än männen förutom vid ett fåtal tillfällen. Detta främst i mitten och mot slutet av nyhetsprogrammen.

Tabell 7. Antalet reportrars reportage uppdelat på kvinna och man och i den ordning inslagen kommer i nyhetssändningen 2014 (antal)

Reportagen är numrerade från 1-16. K=Kvinna M=Man

	K	M		K	M		K	M		K	M
1.	7	14	6.	4	5	11.	6	2	16.	0	1
2.	5	11	7.	3	4	12.	3	3			
3.	6	10	8.	2	2	13.	4	1			
4.	5	9	9.	5	2	14.	2	2			
5.	9	4	10.	6	6	15.	1	1	TOT	68	77

Kommentar: Totalt kvinnor och män 145 stycken, (exkluderat variabelvärdet "9" i kodschemat)

Om vi istället tittar på om det finns någon skillnad mellan Rapport och Nyheterna går det att se att Rapport endast har 2 kvinnor som har första-nyheten, jämfört med 8 män. I Rapport dominerar männen totalt sett de tre första reportagen med 18 män mot 8 kvinnor. Även här kommer kvinnorna först med sina reportage i mitten av sändningen. Nyheterna är något bättre och har i det första inslaget 6 män mot 4 kvinnor. Här dominerar männen de tre första inslagen med totalt 16 män mot 9 kvinnor. Den analys vi kan göra här är att männens inslag, som har en övervikt i vår studie med att bevaka hårda ämnen, värderas högre.⁶⁰

⁵⁹ Ghersetti, Medierna och demokratin: 221

⁶⁰ Ibid: 221

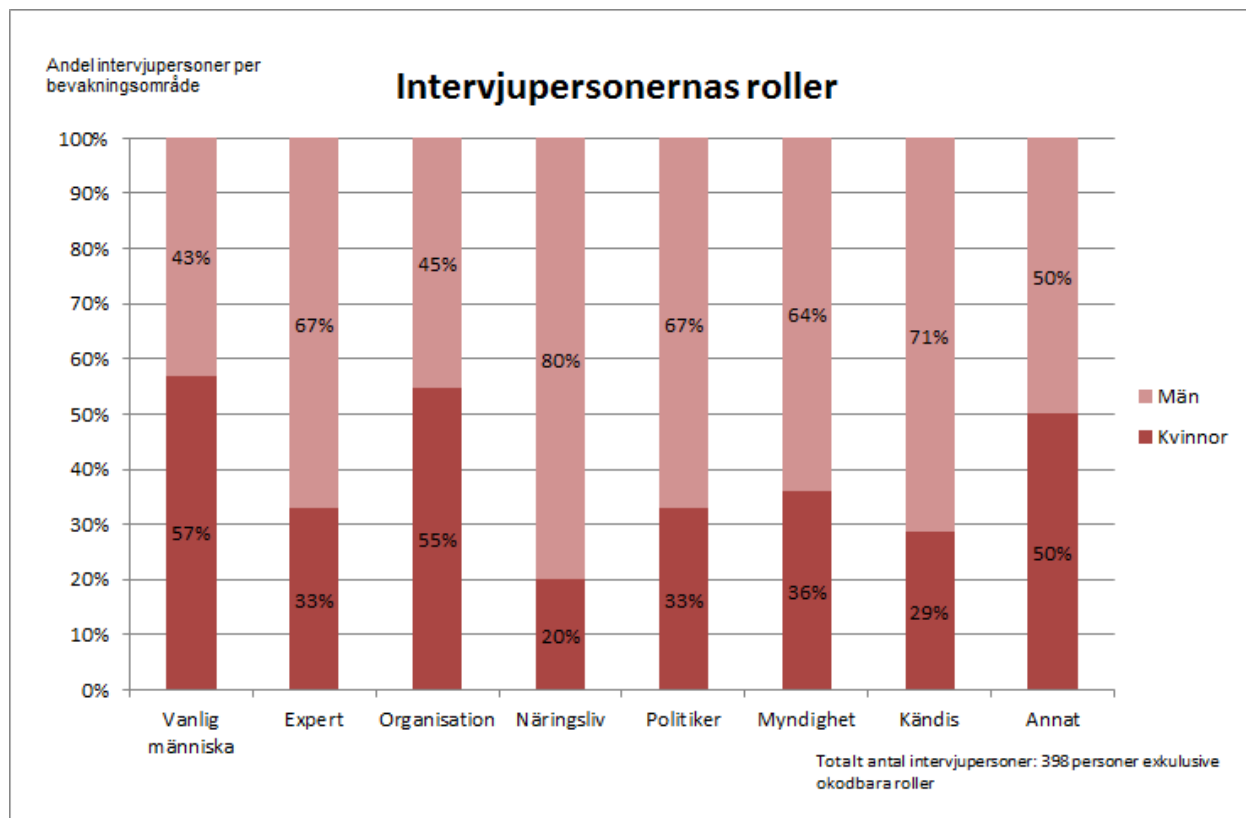
Fortfarande är kvinnor "vanliga" och män experter

Resultatet visar att kvinnor i en något högre grad är representerade i gruppen "vanliga människor". Kvinnor intervjuas i högre andel under dessa dagar i egenskap som drabbade eller offer; en nattarbetande barnmorska som haft bröstcancer, kvinnan "Ulrika" som har blivit illa behandlad av Patientförsäkringen, äldre damer som riskerar att drabbas av fallolyckor i hemmet, eller unga kvinnliga våldtäktsoffer, däribland "Maya" och "Emma". När den vanliga människan visas i egenskap av en ivrigt handlande kund från Norrland på Ullared är det kvinnor som intervjuas. Mannen är med vid två tillfällen, och är då den negativa som muttrar om hur eländigt det är att vara där: "Jag åker aldrig hit igen". En man är också med i egenskap som flygbolagschef där han uttalar sig om den lyckosamma starten för flygbolaget som numera går från Norrland till Ullared.

Av alla experter som medverkar är 67 procent män och 33 procent kvinnor de här dagarna. Händelsen om den mystiska Ubåten i skärgården var aktuell under de granskande tio dagarna. Här var det uppenbart att det var männens område. Männerna intervjuades i egenskap av politiker - Jonas Sjöstedt, Stefan Löfven och Jan Björklund fick uttala sig om händelsen. De politiska kommentatorer både i Nyheterna och Rapport var till en stor del män och kategoriserades som experter. Även reportrarna i båda nyhetsprogrammen var främst män. Huvudpersonen i reportagen, Överbefälhavaren Sverker Göranson, var också man. Krig/konflikt kategoriseras som ett "hårt" ämne och här var könsmärkningen tydlig.

Män representerar i fyrdubbel utsträckning näringslivet jämfört med de medverkande kvinnorna. Här är dock kvantiteten låg och därför är inte resultatet särskilt tillförlitligt. Samma gäller för kändisrollen. Rollen som myndighetsperson representeras också främst av män. I myndighetspersoner räknades till exempel presstalespersoner för polisen in och dominerades totalt sett för båda programmen främst av män.

Tabell 8. Medverkande intervjupersoners roller 2014 (procent)

Den mest uppseendeväckande rollen, är kanske att politikerrollen fortfarande domineras av män. Här är två tredjedelar män. Detta trots att av de 349 riksdagsledamöterna som valts in 2014 är 56,5 procent män och 43,5 procent kvinnor⁶¹ och könsfördelningen i antalet ministrar är 12 kvinnor och 12 män.

Slutsatsen vi kan dra av detta resultat är att män i större utsträckning axlar störst del av nästan alla roller, förutom när det kommer till vanliga människor, där dominerar kvinnorna. Även vid roller som ingår under organisation är det något fler kvinnor. Männen är experter, politiker, myndighetspersoner och så vidare. Detta pekar på samma fynd som finns i tidigare forskning, männen är experter och kvinnor fortfarande i högre grad "vanliga människor".⁶²

⁶¹Dagens nyheter, <http://www.dn.se/nyheter/politik/antalet-kvinnor-i-riksdagen-fortsatter-minska/> (hämtad 2014-12-08)

⁶²Löfgren Nilsson, Monica, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :46.47 (hämtad 2014-11-13)

Vad händer om vi jämför Rapport med Nyheterna? I Nyheterna visar det sig att “vanliga människor” är ungefär lika många kvinnor som män, med 52 procent kvinnor och 48 procent män. För Rapport är siffrorna 60 procent för kvinnorna och 40 procent för männen. Det finns alltså en större differens i Rapport, även om organisationsforskaren Rosabeth Moss Kanter hade sett denna procentskillnad som acceptabel i en social sammansättning.⁶³

Tabell 9. Andelen medverkande intervjupersoner kvinnor och män i Rapport och Nyheterna 2014 (procent)

	RAPPORT		NYHETERNA	
	Kvinna	Man	Kvinna	Man
Vanliga människor	60%	40%	52%	48%
Expert/forskare	33%	67%	32%	68%
Organisation	57%	43%	50%	50%
Näringsliv	23%	77%	0%	100%
Politiker	31%	69%	36%	64%
Myndighet	28%	72%	53%	47%
Kändis	0%	100%	60%	40%
Annat	0%	100%	100%	0%
TOTALT	107	139	70	82

Kommentar: Totalt: 246 medverkande intervjupersoner i Rapport och 152 stycken medverkande i Nyheterna.

Resultatet kan kopplas till Monica Löfgren Nilssons forskning att vanligast är, och har alltid varit, att kvinnor genom hela tidsperioden dominerat gruppen “vanliga människor”⁶⁴ Detta gör gällande i båda nyhetsprogrammen idag också.

Variabeln som främst avvek från tidigare forskning var expertrollen, där 13 procent av kvinnorna var experter.⁶⁵ Denna siffra har förbättrats i vår studie. Experterna i Rapport är till 33 procent

⁶³ Moss Kanter, Men and women of the corporation: 206-242

⁶⁴ Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :46-47 (hämtad 2014-11-13)

kvinnor och i Nyheterna är denna siffra 24 procent. Resterande roller; experter, organisationer, näringsliv, politiker, myndigheter och kändisar, har en tydlig dominans i representation av män från tidigare studier från SVT:s nyhetsrum⁶⁶ och dessa resultat gäller även för vår studie i båda nyhetsprogrammen, förutom när det kommer till gruppen organisation - där andelen kvinnor är samma eller lite högre i vår studie. Det som kan uppmärksammas, och avviker från tidigare forskning från SVT⁶⁷, är att Nyheterna är bättre på att ha kvinnliga myndighetspersoner, där de är fler än männen.

“Mamma Jenny” och “Statsministern”

Genomgående för alla reportage var att kvinnorna och männen inte tilltalas alls, utan vi har kategoriserat de flesta till inget tilltal. Med det menas att ingen presentation görs varken i “pratan” eller under intervjun. Presentationen sker främst genom de visuella namnskytarna, vilket inte är så förvånande. Den här frågan har vi tyvärr ingen tidigare forskning att koppla till, utan vi trodde det kunde vara könsmärkt även när män och kvinnor tilltalas.

Tabell 10. Medverkande intervjupersoners tilltal 2014 (antal)

R=Rapport, N=Nyheterna, K=Kvinna, M=Man

	K (totalt)	R	N	M (totalt)	R	N
För- och efternamn	25	14	11	29	24	5
Förnamn	11	7	4	8	6	2
Efternamn	2	1	1	1	1	0
Inget	136	84	52	171	109	63
Annat	3	2	1	12	9	3
TOTALT:	177	108	69	221	148	73

⁶⁵ Löfgren Nilsson, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :46-47 (hämtad 2014-11-13)

⁶⁶ Ibid:46-47

⁶⁷ Ibid: 46

Resultatet av tilltal visar att det inte är någon större differens mellan kvinnor och män. 14 procent av de medverkande kvinnorna presenterades med för- och efternamn, för männen var denna siffra 13 procent. 6 procent av kvinnorna presenteras med sitt förnamn, denna siffra var 4 procent för männen. Här går det alltså se att kvinnor i något högre utsträckning tilltalas med sitt förnamn, men skillnaden är marginell.

Kategorin "annat" gäller i något högre utsträckning för män. I denna kategori föll till exempel titlar eller artistnamn in. Här presenteras män i högre utsträckning med sin titel - utan att hela namnet inkluderas, till exempel tilltalades Stefan Löfven som "Statsministern" och Peter Hultqvist som "Försvarsministern". Att kvinnorna tilltalas med sin titel var inte lika förekommande. Artistnamn som "Laleh" hamnade under "annat".

Om vi tittar på tilltal med enbart efternamn kan vi säga att det är främst människor med makt som presenteras så: *Putin* och *Kinberg Batra* var de exempel vi stötte på.

När reportagen kom utrikes ifrån kunde tilltalet vara mer slarvigt, både när det kommer till skyltar och tilltal. Här var det ofta bara förnamnen som presenterades, och skyltningen kunde vara "bybo". Ett reportage kom från Ryssland och där fanns exempel på hur skyltningen skiljer sig på en kvinna och man. En kvinna från en myndighet presenteras inte alls, men en man i inslaget som arbetade med att köra sopor presenterades med både för- och efternamn. Även en kvinna, som var mamma till två söner, presenterades endast med förnamn. Medan sönerna, vilka hade placerats felaktigt i särskola, presenterades med både för- och efternamn.

Det vanligast förekommande var dock att de medverkande inte hade någon presentation alls. Detta gäller för både för Rapport samt Nyheterna.

Skillnader mellan Rapport och Nyheterna

Om vi nu istället väljer att titta på skillnaden mellan Rapport och Nyheterna går det att se att tilltal enbart med förnamn används i samma utsträckning, 6 procent, för kvinnorna i båda

programmen. *“Mamma Jenny”*, *“Ulrika”* - som var missnöjd med sin försäkring och *“Maya”* - som varit utsatt för sexuellt övergrepp, är exempel på när kvinnorna tilltalades med förnamn.

Männen tilltalades inte lika ofta med sina förnamn, där var siffrorna 4 procent för Rapport och 3 procent för Nyheterna. Vanligast förekommande här var att de tilltalades med förnamnen när de var i egenskap av politisk kommentator och satt i studion. Då tilltalades de till exempel som *“Mats”* eller *“Rolf”*. Dock är kvantiteten så låg här att det är svårt att dra några definitiva slutsatser.

SLUTDISKUSSION

Det är relativt jämställt när det kommer till antalet intervjupersoner och reportrar, även verkar ämnena och rollerna blivit mindre könsmärkta om vi jämför vårt resultat med tidigare forskning. Detta pekar på ett bättre resultat. Men tendenserna är fortfarande tydliga och fältet fortfarande könsmärkt. Nedan diskuterar vi utifrån våra teoretiska begrepp våra viktigaste fynd.

Först vill vi börja med att resonera kring de valda tio dagarna och om resultatet kan ha färgats av vad som hände då. Det vi kan konstatera är det kändes som "normala" nyhetsdagar. Det hände inget särskilt som tydligt kan härledas till en *typisk* kvinnlig eller manlig sfär. Ubåts-historien blev åter aktuell under två dagar, då de hittats bevis på att en Ubåt hade rört sig i svenskt vatten. Händelsen var heller inget som helt dominerade nyhetssändningarna. Något som var bra var att vi inte valde veckan efter då det började handla om extravalet med ett mer politiskt fokus. Vi tror att resultatet då skulle kunnat peka på en än mer könsmärkt rapportering. Eller så hade det blivit bättre - för att det under sådana händelser råder en ökad medvetenhet när det kommer till jämställdhet.

Den politiska hårda expertmannen

I händelsen om den mystiska Ubåten i Stockholms skärgård var det uppenbart att det var männens arena. Männens intervjuades i egenskap av politiker; Jonas Sjöstedt, Stefan Löfven och Jan Björklund fick alla uttala sig om händelsen. De politiska kommentatorer både på Rapport och Nyheterna var till stor del män och kategoriserades som experter. Reportrarna i båda programmen var män. Här går det att se en "kedja" av könsmärkning. Den manlige reportern bevakar ett *hårt* ämne i krig och konflikt, nyhetsinslaget värderas således *först*. De medverkande männen är experter, politiker och myndighetspersoner och slutligen är den politiska kommentatorn i studion en man. Är det verkligen en slump att det ser ut så här - eller är det Yvonne Hirdmans genuslogik som talar?

Det mest uppseendeväckande i denna studie tycker vi är att rollen som politiker i offentligheten i högre utsträckning domineras av män. Detta resultat fanns även i Monica Löfgren Nilssons studie.⁶⁸ I vår studie är två tredjedelar av politikerna män. Anna Kinberg Batra får ofta uttala sig, Magdalena Andersson likaså - men var är alla andra? Den kvinnliga representationen i riksdagen dippar för varje val, men fortfarande är det ganska jämställt⁶⁹. Så var är politikerkvinnorna i tv-rutan? En orsak kan vara att antalet ordförande för partierna är överrepresenterade av män. Här är det bara Annie Lööf, Åsa Romson, och snart kanske även Anna Kinberg Batra, som är kvinnor, vilket så klart påverkar utfallet. Likaså spelar det också in i till exempel Ubåts-reportaget att rollen som försvarministern innehas av en man, Peter Hultqvist. Men redan där funderar vi över om det är den rådande könsordningen som åter gör sig påmind. Vi noterar också att ingen kvinnlig reporter i *Nyheterna* bevakar ämnet politik, vilket vi tycker är anmärkningsvärt. Det är tydligt att könsmärkningen inte bara befinner sig i journalistiken, utan fortfarande även på andra arenor i samhället, exempelvis i politiken och näringslivet. Rapporteringen och de medverkande i den blir således, i viss mån, en reflektion av hur samhället ser ut.

Männen är i betydligt högre utsträckning experter. Även om vårt resultat tyder på att det har förbättrats. Från 13 procent till vår siffra på 33 procent av alla medverkande experter. Expertrollen verkar fortfarande vara vigd åt männen. Vi tror att detta delvis beror på att Hirdmans genuslogik gör sig synlig - ett kön är bättre på vissa saker än andra. I detta fall skulle det kunna vara så att män är högre uppsatta inom olika expertområden eftersom det har tagit så lång tid för kvinnor att bevisa sig inom samma områden då kvinnor inte alltid tillåtit vissa positioner i arbetslivet.⁷⁰ Dessutom tror vi att det finns en tendens hos journalister att sammankoppla hårt med hårt och mjukt med mjukt. Det vill säga att män tenderar att hamna i hårda nyheter och kvinnor i mjuka nyheter. Glädjande är dock att det finns tendenser som visar att journalistiken sakta men säkert är på väg att blir ett mindre könsmärkt fält.

⁶⁸ Löfgren Nilsson, Monica, http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf :46 (hämtad 2014-11-13)

⁶⁹ Ibid:46 (hämtad 2014-12-08)

⁷⁰ Hadenius, Weibull och Wadbring, Massmedier, press, radio och TV i den digitala tidsåldern:324-325

Den vanliga berörda mjuka kvinnan

Istället för att medverka i inslagen som politiker eller experter fick kvinnorna medverka som vanliga människor. "Mamma Jenny", shoppingsugna kvinnor på Ullared, äldre som drabbas av fallolyckor eller unga kvinnor som offer för sexuella övergrepp är alla exempel på kvinnor från vardagen. Vad är det som gör att kvinnor är överrepresenterade i rollen som "vanlig människa" och ofta framställs som berörd, offer eller drabbad? Är kvinnor mer benägna att ställa upp att yttra sig i sådana ämnen? Vi tror att det är Yvonne Hirdmans osynliga genuskontrakt som råder även här: kvinnan är helt enkelt mer vigd åt att vara berörd. Det har att göra med genus - kvinnan är just kvinna, och därmed underordnad mannen. Det är den rådande könsmaktsordningen som gör sig tydlig. Igen. På samma sätt som männen i högre utsträckning är experter/myndighetspersoner/politiker. De har makten och de är överordnade kvinnorna. Likaså tror vi att reportern även här är mer benägen att blanda mjukt med mjukt. Ett mjukt ämne ska ha en *mjuk* kvinna som medverkande.

Den mjukt bevakande reportern - oftast en kvinna

Som vi har kunnat se hänger hårda och mjuka nyheter fortfarande i stor utsträckning samman med kön. Vi såg att kvinnliga och manliga reportrar i genomsnitt har ungefär lika långa reportage med en fördel för kvinnorna på 6 sekunder. Det vi också fann var det faktum att hårda och mjuka ämnen, kön och placering av inslaget i programmet verkar hänga ihop. Det vill säga ubåtsnyheten, som främst bevakades av män, hamnade också i början av nyhetsprogrammen. Medan reportage som handlar om exempelvis sexuellt våld blir en social fråga, bevakas av en kvinnlig reporter och därmed kommer senare i sändningen.

Tydligt könsmärkt är fortfarande reportrarnas bevakningsområde. Kvinnliga reportrar bevakar i nästan mer än dubbel utsträckning de sociala frågorna. Något som befäster gamla visioner om kvinnan som den moderligt mjuka och omhändertagande. Kvinnan verkar än idag vara den som kan och klarar av att behandla dessa mjuka bevakningsområden. Det övertag som manliga reporterna har över de hårda nyheterna befäster även de hur vi ser på mannen idag. En gammal

och snäv syn som inte verkar lämna mycket svängrum. Dock ska vi inte utesluta att det kanske finns en skillnad i vad olika reportrar också *vill* bevaka. Visst kan det vara så att kvinnorna i högre utsträckning dras åt att bevaka mjuka ämnen medan ett sådant val inte på samma sätt aktivt sker när det kommer till de som blir intervjuade.

Lägst i rang - då blir du kallad "Bybo"

Vi trodde att denna könsmaktsordning skulle gälla även när det kom till tilltal. Men här kan vi bara se marginella tendenser till skillnader. Framst gör det gällande att nästan ingen egentligen presenteras muntligt i inslagen. Kvinnornas förnamn används i en marginellt högre utsträckning, och i några av reportagen framställs kvinnan tillsammans med att vara mamma, bland annat: "mamma Jenny".

Ett mönster vi har kunnat se som vi finner intressant, men inte har mätt, är att när det är utrikesreportage slarvar reportrarna med att redovisa namn. På en medverkande kvinna från Ukraina var det skyltat endast med "bybo". I reportage från Indien och Israel fanns det inga skyltar på någon av de medverkande intervjupersonerna. För oss känns det ganska tydligt att "vanliga människor" presenteras i allt lägre grad än vad människor i högre maktposition gör. Även om detta kan vara genom titel, så som "Statsministern", eller liknande. Detta är också en typ av maktordning där de som inte har lika makt inte värderas lika högt. Här ser vi exempelvis att presentationen inte blir lika betydelsefull när det kommer till människor med annat etniskt ursprung. Problemet med detta är att media hjälper till att befästa att dessa människor skulle ha en lägre maktposition än exempelvis svenska intervjupersoner. Det här anser vi vara en intressant aspekt som vi gärna skulle vilja se vidare forskning på.

Nyheterna marginellt bättre än Rapport

Nyheterna är den redaktion som ter sig minst könsmärkt, även om det är en marginell skillnad. Här har reporterkvinnorna i högre utsträckning "första-nyheten". Medverkande intervjupersoner är också något bättre i TV4 när det kommer till kvinnor och män, med 46 procent kvinnor och 54 procent män, jämfört med SVT som har 43 procent respektive 57 procent. Bevakningsområdet krig/konflikt/internationella frågor är betydligt mer bevakat av männen i Rapport. På en kvinnlig reporter som bevakar området går det nio män. För samma bevakningsområde för Nyheterna fanns tre kvinnliga reportrar och åtta manliga reportrar. När det kommer till intervjupersoner sticker rollen myndighetspersoner ut i Nyheterna, som där domineras av kvinnor.

Könsmärkningen vad gäller ämnesområdena är lite mer utjämnade i Nyheterna än Rapport. Trots att skillnaderna finns när det kommer till de klassiskt "hårda" ämnena är det lite bättre i Nyheterna. Det kan finnas ett samband med den kommersiella diskussionen som fördes i studien av Liudmila Voronova om marknadsanpassning av nyheter.⁷¹ I de kommersiella kanalerna är det mer genusmedvetet och detta skulle då gå i linje med vår studie.

Vi har försökt att hitta om TV4 och SVT har en rådande jämställdhetspolicy i hur nyhetsprogrammen ska se ut eftersom de är program med stor genomslagskraft. Någon sådan programpolicy har vi inte hittat för TV4. Däremot skriver de på deras hemsida att enligt en riksomfattande jämställdhetsundersökning som gjordes 2013 av *Veckans Affärer* sammanfattades företagets jämställdhetsstatus som mycket god. Detta baserat på att lika många kvinnor som män är anställda med undantaget att det finns fler kvinnor med osäkra anställningsförhållanden i företaget.⁷² SVT har en jämställdhetspolicy när det kommer till hur programmen ska se ut, att i programutbudet ska jämställdheten vägas in och avspeglas såväl i ämnesval och inriktning som i andelen medverkande kvinnor och män.⁷³ Trots detta avtal är alltså TV4 marginellt bättre när det kommer till könsmärkning.

⁷¹ Voronova, <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:735220/FULLTEXT02.pdf> :5 (hämtad 14-11-27)

⁷² TV4, <http://tv4gruppen.se/Senaste-nytt/Senaste-nytt-/TV4-Gruppen-i-jamstalldhetsundersokning/> (hämtad 14-12-09)

⁷³ SVT, <http://www.svt.se/omsvt/fakta/article1313222.svt/binary/Jamstalldhetspolicy> (hämtad 14-12-09)

Varför är det ett problem att det ser ut så här - det gör väl inget?

Det skulle kunna vara så att nyhetsprogrammets utbud är en anpassning efter vad publiken efterfrågar, trots att det är program som styrs mycket av vad som händer i nyhetsvärlden. Dock visar ny forskning från Liudmila Voronova tvärt om, att genusmedveten nyhetsrapportering är det som främst går hem hos publiken.⁷⁴ Publiken efterfrågar alltså genusmedveten nyhetsrapportering och kan alltså inte helt klandras för nyhetsrapporteringens könsmärkning. Därför ställs också krav på journalister att försöka bryta detta mönster både när det gäller reportrarnas bevakningsområde och vilka intervjupersoner som väljs för vilka nyheter.

Problemet med en könsmärkt nyhetsrapportering är att det påverkar publikens förväntningar på vad de ska få se. Är vi vana vid att se representanter från näringslivet som män och vanliga människor som kvinnor så kommer vi också förvänta oss att det ska se ut så i nästkommande nyhetsprogram.⁷⁵ Något som också sätter prägeln på hur vi ska vara som kvinnor och män. Vilka roller vi ska anta, hur vi ska bete oss i vår vardag och vilka krav som ställs på oss. Något som inte ger utrymme för den enskilde individen att själv bestämma detta. Det blir som en karusell som aldrig stannar med det nu medierade samhället. Männerna dominerar makten i nyhetsprogrammen → samhället lär sig att det är så det ser ut → männen dominerar på övriga arenor → det offentliga tv-rummet domineras av män.

Så till slut, om vi ändå försöker oss på att tolka den debatt som varit efter att Malou Von Sivers fick sitt pris - så kan vi ändå ana att det är genuslogiken som råder också här. Nu väljer vi förvisso att inte problematisera den sida som säger att hon i viss mån bidrar till den utseendehets som råder, utan bortser från det. Men det vi kan konstatera är att Malou Von Sivers är kvinna. Hon bevakar främst *mjuka* ämnen. Vi tror att om Malou Von Sivers enbart hade bevakat "hårda" ämnen i sin morgonsoffa, eller helt enkelt bara varit man - så hade det inte blivit något ifrågasättande om huruvida hon är värdig sitt pris eller inte. Hårda ämnen är spännande, intressanta och viktiga. De ska bevakas av viktiga personer.

⁷⁴ Voronova: <http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:735220/FULLTEXT02.pdf> :5 (hämtad 14-11-27)

⁷⁵ Edström https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16929/5/gupea_2077_16929_5.pdf :211 (hämtad 12-12-09)

SAMMANFATTNING

I denna uppsats har vi haft som syfte att kartlägga om det är könsmärkt i nyhetsprogrammen *Rapport* och *Nyheter*na.

De frågeställningar vi valt att utgå från i uppsatsen är:

*Hur ser representationen av kvinnor och män ut i tv-nyheter*na?

I vilken utsträckning är representationen könsmärkt?

De teoretiska utgångspunkterna som varit viktiga för oss är bland annat Yvonne Hirdmans genuslogik och hur den ligger till grund för maktbalansen i samhället. Hur de osynliga genuskontrakten finns mellan män och kvinnor på det sociala planet, hur männens hierarkisering gör sig gällande i samhället och att vissa saker är vigda åt männen respektive kvinnorna - dikotomier. Vi har också tagit oss till hjälp utav hur mediasystemet med exempelvis mediering och nyhetsvärdering fungerar. Dessutom har vi tagit hjälp av tidigare forskning på ämnet som vi också har kunnat jämföra våra resultat med.

De fynd vi har gjort är att det verkar ha tillkommit fler kvinnor på redaktionerna om vi jämför med tidigare forskning. Dock finns det fortfarande en skillnad i vad kvinnliga respektive manliga reportrar bevakar. Män bevakar i högre utsträckning krig/ konflikter/internationella relationer än vad kvinnor gör. Delvis gäller detta också ekonomi/arbetsmarknad för *Rapport*, där dubbelt så många män bevakar området. I *Nyheter*na bevakar ingen kvinna ämnesområdet politik, vilket vi anser är mycket förvånande.

Istället utmärker sig kvinnorna inom området sociala frågor, där kvinnliga reportrar sammantaget bevakar detta område i dubbel utsträckning jämfört med männen i de båda nyhetsprogrammen. Egentligen finns det inget annat ämnesområde där de kvinnliga reportrarna har ett så stort övertag som i sociala frågor, utan regerar endast i denna fråga.

Även när det kommer till de medverkande intervjupersonerna har männen ett litet övertag när det kommer till antal. Vad gäller de roller som intervjupersonerna axlar kunde vi även se att det finns en skillnad i vilka roller kvinnor och män var benägna att främst få. Män var i mycket högre grad experter medan kvinnorna hade rollen som "vanlig människa". Vi kan också se att i jämförelsen mellan SVT och TV4 och huruvida deras nyhetsprogram är könsmärkta, så är TV4 den redaktion där det är marginellt mindre könsmärkt. Det kan ha ett samband med Liudmila Voronovas forskning som pekar på att de kommersiella kanalerna är mer genusmedvetna.

Vi anser att makt och genusstrukturer fortfarande upprätthålls i dessa två nyhetsprogram. Om inte genom skillnaden i antalet medverkande kvinnor och män, så genom de sammanhang som de exponeras i. Könsmärkningen gör i sin tur att dessa stereotypa roller spiller över utanför TV-rutan och in i människors liv, den så kallade medierade bilden. Vi blir omedvetet påverkade av dessa roller som antyder hur vi ska bete oss och i vilka fack vi ska vara. Hur vi ska vara som kvinnor och män och som människor. Något som inte ger utrymme för den enskilde individen att bestämma detta.

KÄLLFÖRTECKNING

- Butler, Judith (2006). *Genus ogjort*, Nordstedts Akademiska Förlag
- Djerf-Pierre Monika (2011) *Journalisternas sociala bakgrund*, Svenska journalister 2011:15-19, Göteborgs universitet
- Djerf-Pierre Monika, *Journalistikens kön. Fältets struktur och logik under 1900-talet*, Forum för kvinnliga forskare och kvinnoforskning, Kvinnovetenskaplig tidskrift nr 2.03 Djerf-Pierre, Monika, Weibull Lennart, (2001). *Spegla, granska, tolka*, Bokförlaget Prisma
- Ekman, Karin (1998). *Var så god - makt, kön och media*, Rabén Prisma
- Ghersetti Marina (2012). *Journalistikens nyhetsvärdering* i Jesper Strömbäck (red.): *Medierna och demokratin*, Studentlitteratur 2012:2211
- Hadenius, Weibull och Wadbring (2011). *Massmedier, press, radio och tv i den digitala tidsåldern*, 10:e upplagan, Ekerlids förlag
- Hirdman, Yvonne (2007). *Gösta och genusordningen*, Ordfront
- Hirdman, Yvonne (2014). *Vad bör göras?*, Ordfront Förlag
- Björn Häger (2009). *Reporter - En grundbok i journalistik*, Nordstedts
- Jarlbro, Gunilla, Hammarlin, Mia-Marie (2014). *Kvinnor och män i offentlighetens ljus*, Studentlitteratur
- Jarlbro, Gunilla (2007). *Medier, Genus och makt*, Studentlitteratur
- Jarlbro, Gunilla (2013). *Genusmedveten Journalistik*, Studentlitteratur
- Johansson Bengt, Kumlin Staffan, Naurin Elin, Lena Wängnerud (2014). *Det politiska spelet*, Studentlitteratur
- Löfgren Nilsson, Monica (2007). *Journalistiken - ett könsmärkt fält?*, i Asp Kent (red.): *Den svenska journalistkåren*, Grafikerna Livréna: 45-53
- Trost, Jan (2008). *Att skriva uppsats med Akribi*, Studentlitteratur
- Strömbäck Jesper (2012). *Medierna och demokratin*, Studentlitteratur

Elektroniska källor:

Dagens Industri [Elektronisk]

<http://www.di.se/di/artiklar/2014/9/4/bruden-ar-kladd-for-borsen/> (hämtad 2014-11-21)

Dagens Nyheter [Elektronisk]

<http://www.dn.se/nyheter/politik/antalet-kvinnor-i-riksdagen-fortsatter-minska/> (hämtad 2014-12-08)

<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/kjell-haglund-malou-von-sivers-trivialiserar-genren/>

(hämtad 2014-11-29)

<http://www.dn.se/kultur-noje/kulturdebatt/kjell-haglund-malou-von-sivers-trivialiserar-genren/>

(hämtad 2014-11-29)

GMMP, Global Monitoring Media Project [Elektronisk]

<http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the->

[news/Imported/reports_2010/global/gmmp_global_report_en.pdf](http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/global/gmmp_global_report_en.pdf) (hämtad 2014-11-11)

<http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the->

[news/Imported/reports_2010/highlights/highlights_en.pdf](http://cdn.agilitycms.com/who-makes-the-news/Imported/reports_2010/highlights/highlights_en.pdf) (hämtad 2014-11-11)

Edström, Maria (2006). *TV-rummets eliter: föreställningar om kön och makt i fakta och fiktion*

Göteborg universitet [Elektronisk]

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/16929/5/gupea_2077_16929_5.pdf (hämtad 2014-11-13)

Löfgren Nilsson, Monica, *Könsmärkning på SVT:s nyhetsredaktion mellan 1958 och 2003*

[Elektronisk]

http://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/145_039-050.pdf (hämtad 2014-11-13)

Mediamätning i Skandinavien, MMS [Elektronisk]

<http://www.mms.se/hottop/hottop.asp> (hämtad 2014-11-13)

SCB, Statistiska Centralbyrån [Elektronisk]

http://www.scb.se/statistik/_publikationer/UF0521_1990I30_BR_A40BR1001.pdf (hämtad 2014-11-13)

Södertörns högskola [Elektronisk]

http://www.sh.se/p3/ext/custom.nsf/news?openagent&key=politiska_journalister_tvingas_bidra_till_konsstereotyp_mediebild_1412846983726 (hämtad 2014-11-11)

SVT [Elektronisk]

<http://www.svt.se/omsvt/fakta/public-service/article1865515.svt/binary/Public%20service-redovisning%202013> (hämtad 2014-12-09)

<http://www.svt.se/omsvt/fakta/article1313222.svt/binary/Jämställdhetspolicy> (hämtad 14-12-09)

Från SVT debatt 2014-11-27 <http://www.svtplay.se/video/2502184/debatt/27-11-22-00>

Voronova, Liudmila, *Gendering in political journalism* [Elektronisk]

<http://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:735220/FULLTEXT02.pdf> (hämtad 2014-11-27)

Bilaga 1

Kodschema

V1. Datum

V2. Program

1. Rapport
2. Nyheterna

V3. Kanal

1. SVT1
2. TV4

V4. Nr Reportage/telegram/studio

V5. Form

0. Okodbart
1. Reportage
2. Kortare telegram-inslag
3. Studio 9. Annat

V6. Reporter 1

0. Okodbart
1. Kvinna
2. Man
9. Annat

V7. Reporter 2

- 0. Okodbart
- 1. Kvinna
- 2. Man
- 9. Annat

V8. Reportaget/telegrammets/studions bevakningsområde

- 0. Okodbart
- 1. Krig, konflikter, internationella frågor
- 2. Ekonomi, arbetsmarknad
- 3. Politik
- 4. Sociala frågor
- 5. Olyckor, brott
- 6. Energi, miljö
- 7. Näringsliv
- 8. Kultur, nöje, sport
- 9. Human interest
- 99. Annat

V9. Kvinnliga reportrar, inslag i min (endast reportage räknas, endast kvinnliga reportrar)

V10. Manliga reportrar, inslag i min (endast reportage räknas, endast manliga reportrar)

V.11 Blandade reportrar, inslag i min

V12. Intervjuperson 1

- 0. Okodbart
- 1. Kvinna
- 2. Man
- 9. Annat

V13. Intervjupersons roll/representation 1

- 0. Okodbart
- 1. Vanlig människa
- 2. Experter/forskare
- 3. Organisation
- 4. Näringsliv
- 5. Politiker
- 6. Myndighet
- 7. Kändis
- 9. Annat

V14. Presentation av intervjuperson

1 (muntligt)

- 1. Förnamn och efternamn
- 2. Förnamn
- 3. Efternamn
- 4. Ingen
- 9. Annat

V15. Intervjuperson 2

- 0. Okodbart
- 1. Kvinna
- 2. Man
- 9. Annat

V16. Intervjupersons roll/representation 2

- 0. Okodbart
- 1. Vanlig människa
- 2. Experter/forskare
- 3. Organisation
- 4. Näringsliv
- 5. Politiker
- 6. Myndighet
- 7. Kändis
- 9. Annat

V17. Presentation av intervjuperson

2 (muntligt)

1. Förnamn och efternamn
2. Förnamn
3. Efternamn
4. Ingen
9. Annat

V18. Intervjuperson 3

0. Okodbart
1. Kvinna
2. Man
9. Annat

V19. Intervjupersons roll/representation 3

0. Okodbart
1. Vanlig människa
2. Experter/forskare
3. Organisation
4. Näringsliv
5. Politiker
6. Myndighet
7. Kändis
9. Annat

Bilaga 2

Bevakningsområde – med exempel på tillhörande underkategorier

Hårda ämnen

Krig, konflikter, internationella frågor

Stadsbesök, diplomati
Försvarsfrågor
Mellanstatligt krig
Terrorism
Inbördeskrig, revolution, statskupp

Ekonomi, arbetsmarknad

Sysselsättning, arbetslöshet
Samhällsekonomi
Skattefrågor
Hushållsekonomi
Kommunal ekonomi

Politik

Valrörelser, kampanjer
Demokratifrågor. Fri- och rättigheter
EU-.politik
Arbetsmarknadspolitik
Samhällsekonomisk politik
Invandring, flyktingpolitik
Sjukvårdspolitik
Miljöpolitik
Skol- och utbildningspolitik
Kulturpolitik
Rättspolitik, rättsväsendet

Olyckor, brott

Brott
Olyckor, katastrofer
Naturkatastrofer

Näringsliv

Aktiemarknad, börsen
Enskilda företag

Företagskriser
Invigningar
Nyetableringar, expansion
Jordbruk, skogsbruk, fiske

Mjuka ämnen

Sociala frågor

Sjukvården, äldrevard
Barnomsorg
Invandring, flyktingfrågor
Bostadsfrågor
Kriminalvård
Skola, utbildning
Frididsverksamhet, ungdomsfrågor

Energi, miljö

Naturskydd
Miljöfrågor
Energi- och kärnkraft

Kultur, nöje, sport

Finkultur (teater, opera ect)
Populärkultur, nöje (film, pop)
Utställningar
Sport (är egentligen ett hårt ämne enligt

Human interest

Kuriosa
”Feel good”

Blandat

Annat

Religion, kyrka

Massmedier

Vetenskap, teknik, medicin

Kommunikationer

Roller – med exempel på tillhörande underkategorier

Vanlig människa

Offer, drabbade

Enkät på stan

Vittnen

Protesterande, demonstranter

Enskilda anställda

Experter/forskare

Akademiker, forskare

Erfarenhetsexperter, lekmansexperter

Organisation

Arbetsmarknadsorganisationer

Fackliga organisationer

Ideella organisationer

Kyrkor

Nykterhetsrörelsen

Bildningsorganisationer

Ekonomiska organisationer

Näringsliv

Näringslivsrepresentant, VD-nivå eller

ägare

Lägre chef, platschef

Politiker

Regeringsrepresentanter

Partirepresentanter

Alla partier är inkluderade

Kommunalråd, kommunpolitiker

Statliga utredningar

Riksdagsrepresentanter

Utländsk politiker/stadschef

Myndighet

Statliga verk, styrelser, myndigheter och nämnder

Kommunal- och landstingskommunal förvaltning

Sjukvårdsförvaltning

Polis

Lokaltrafik, gatukontor

Utländsk myndighet, förvaltning

Kändis

Hovet, kungafamiljen

Artister, skådespelare, mediekändisar

Författare

Idrottsstjärnor

Annat

Advokater, jurister

Journalister

Tull, brandkår, militär,

kustbevakning